

LIVSMEDEL GÄVLEBORG

-Offentlig Upphandling som drivkraft för hållbar tillväxt

Delrapport 1 - Nuläge

Anette Jonsäll, projektledare

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Inköpsavdelningen, Region Gävleborg

BAKGRUND

Projektet "Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv" ägs av inköpsavdelningen, Region Gävleborg och finansieras av Tillväxtverket. Projektets övergripande mål är att skapa tillväxt för SME företag i regionen genom ett förändrat arbetssätt inom offentlig upphandling, som också leder till ökad effekt och utfall av offentliga upphandlingar ur ett hållbarhetsperspektiv. Projektmålet är att generera en ny dimension av hållbarhet inom den offentliga upphandlingsprocessen, där mjuka värden är en naturlig värdemätare på en bra affär för alla iblandade och som leder till regional tillväxt på kort och lång sikt.

Projektet har som arbetssätt att vara delaktiga i skarpa upphandlingar vid Regionen och kommunerna i Gävleborg och kallar detta för piloter. En av piloterna handlar om livsmedel. Livsmedelsupphandlingar är komplexa och många olika aktörer och organisationer är involverade, därför är det en utmaning och passar som pilot i projektet.

Rapporten syftar till att ge en överblick av livsmedelsstrategierna på EU, nationell och regional nivå samt Gävleborgs livsmedelsavtal, aktörer och organisationer.

EU's livsmedelsstrategi

Den 20 maj 2020 presenterade Kommissionen en livsmedelsstrategi. Projektet har varit i kontakt med Ebba Bjerkander vid Central Sweden och fått tagit del av den nya strategin samt förslaget till handlingsplan.

Utdrag från Central Sweden presentation av den nya livsmedelsstrategin:

<https://www.centraweden.se/kommissionen-presenterar-en-europeisk-livsmedelsstrategi-fran-jord-till-bord/>

"Målet med den nya livsmedelsstrategin är att skapa ett hållbart europeiskt livsmedelssystem, med förhoppningen att det europeiska systemet ska bli en global standard. Kommissionen lyfter fram att ett hållbart livsmedelssystem är avgörande för att uppnå de europeiska klimat- och miljömålen, men att strategin också ska förbättra primärproducenternas inkomster och stärka EU:s konkurrenskraft.

Strategin omfattar följande områden:

- Garantera en hållbar livsmedelsproduktion
- Trygga livsmedelsförsörjningen

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

- Stimulera en hållbar livsmedelsbearbetning, grossisthandel, detaljhandel, hotell- och restaurangbransch samt catering
- Främja hållbar livsmedelskonsumtion och underlätta övergången till hälsosamma och hållbara kostvanor
- Minska livsmedelsförluster och livsmedelsavfall
- Bekämpa livsmedelsbedrägerier i hela livsmedelskedja”

Ur strategin:

”För att förbättra tillgången till och priset på hållbart producerade livsmedel och främja hälsosamma och hållbara kostvanor i storhushåll kommer kommissionen att ta fram det bästa tillvägagångssättet för att fastställa obligatoriska minimikriterier vid upphandling av hållbart producerade livsmedel. Detta kommer att hjälpa städer, regioner och offentliga myndigheter att ta sitt ansvar genom att köpa hållbart producerade livsmedel till skolor, sjukhus och offentliga institutioner, och även främja hållbara jordbrukssystem, såsom ekologiska jordbruk. Kommissionen kommer att föregå med gott exempel och skärpa hållbarhetsstandarderna i cateringavtalen för sina matsalar. Den kommer också att se över EU:s skolprogram för att öka dess bidrag till hållbar livsmedelskonsumtion, och i synnerhet stärka utbildningsbudskapet om vikten av hälsosam kost, hållbar livsmedelsproduktion och minskat livsmedelsavfall.” (sidan 14).

”Kommissionen kommer också att intensifiera sin samordning av ett gemensamt europeiskt svar på kriser som påverkar livsmedelssystemen, i syfte att trygga livsmedelsförsörjningen och livsmedelssäkerheten, stärka folkhälsan och mildra de socioekonomiska konsekvenserna i EU. På grundval av de erfarenheter som gjorts kommer kommissionen att bedöma livsmedelssystemets motståndskraft och utarbeta en beredskapsplan för att trygga livsmedelstillgången och livsmedelsförsörjningen under kristider. Den kommer att omfatta olika frågor (rörande jordbruk, fiske, livsmedelssäkerhet, arbetstagarna, hälso- och sjukvård samt transporter), beroende på krisens karaktär.” (sidan 12)

Central Sweden anser att strategin har mottagits väl av bland annat svenska ekologiska lantbrukares intresseförening och LRF, som anser att EU tar stora steg framåt för att genomföra flera förbättringar, men att detta också är något som Sverige redan jobbat med i 30–40 år.”

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Sveriges livsmedelsstrategi

Under 2017 togs ett beslut av regeringen att anta en livsmedelsstrategi för Sverige-fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Där det övergripande målet för livsmedelsstrategin är att få en konkurrenskraftig livsmedelskedja samtidigt som de nationella miljömålen nås. I en hållbar utveckling skapas tillväxt och ökad sysselsättning. En annan viktig faktor är att minska vår sårbarhet som nation och öka vår självförsörjningsgrad av livsmedel, vilket vi blivit påmind om in den corona pandemin vi är mitt uppe i. Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation är de tre strategiska områden som den nationella livsmedelsstrategin innehåller. Läs mer på:

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/en-livsmedelsstrategi-for-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet/>

Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi 2018-2030

Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg och LRF Gävleborg har i samråd med andra aktörer i branschen tagit fram en handlingsplan som bygger på den nationella livsmedelsstrategin. De övergripande målen för handlingsplanen är:

1. Att produktionsvärdet för den totala livsmedelsproduktionen i länet skall öka med 50% till år 2030. Jämförelsen ska göras med ett medeltal från åren 2013-2017.
2. Att sysselsättningen inom jordbruk och förädling ska öka med 10% till år 2030. Jämförelsen ska göras med ett medeltal från åren 2013-2017.

Förutom dessa övergripande mål så finns 14 ytterligare mål där åtgärder och vilken myndighet som är ansvariga finns beskrivna.

Mål 7 har rubriken "Offentlig upphandling av livsmedel och Måltidstjänster ska styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Det är det mål som inköpsorganisationen och projektet "Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv" vid Region Gävleborg tar till sig och kommer att arbeta vidare med, och därför finns de utskrivna i denna rapport.

Mål 7

7.1 Region Gävleborg, Matvårdens projektverksamhet och kommunerna möjliggör för länets livsmedelsföretag att delta i offentlig upphandling och kunna leverera till den offentliga marknaden.

7.2 LRF erbjuder information, uppmuntrar och understödjer Tidig Dialog med livsmedelsproducenter och offentliga upphandlare samt visar på goda exempel.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

7.3 Region Gävleborg och kommunerna arbetar för att upphandlande enheters kompetens om offentlig upphandling av livsmedel och måltids tjänster stärks, särskilt gällande miljö, klimat, social hållbarhet och djurskydd.

7.4 Region Gävleborg och länets kommuner ställer sådana krav i upphandlingen som leder till att andelen svenska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet.

7.5 Region Gävleborg och länets kommuner ställer sådana krav i upphandlingen som leder till att andelen certifierade ekologiska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet.

7.6 Region Gävleborg, Inköp Gävleborg och kommunerna följer upp i vilken utsträckning kravställningarna i den offentliga upphandlingen uppfylls.

I Region Gävleborg är det Anna Backlin, strateg vid enheten regional miljöstrategi som håller i arbetet med Gävleborgs handlingsplan för den nationella Livsmedelsstrategin.

LIVSMEDELSAVTAL I GÄVLEBORG

Region Gävleborg

För att få reda på mer om de avtal som Region Gävleborg har när det gäller livsmedels så intervjuades Driftledare Logistik och försörjning, Sofia Regefalk under våren 2019.

De avtal som finns idag är ett stort Måltidsavtal som vänder sig mot sjukhus och måltider för patienter, leverantör är Modis. Avtalet tar slut sista januari 2024.

Avtalet innefattar Måltider samt förrådsvaror till mellanmål upp till avdelningarna. Miljökraven som finns i avtalet är enligt Region Gävleborgs miljöpolicy. Sofia upplever att samarbetet fungerar bra med Modis och att de arbetar åt samma håll, de har en bra dialog och samverkan som även finns inskriven i avtalet. Avtalet är skrivet på sådant sätt att det finns litet utrymme för tolkning. I Gävleborgs handlingsplan för Sveriges livsmedelsstrategi anges målen för 7.4 att andelen svenska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet och i 7.5 att andelen certifierade ekologiska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet. Dessa mål kan bli svåra att uppnå tror Sofia, då den inte finns tillgång till den volym som detta skulle kräva, dessutom så är ekologiskt producerade varor fortfarande mkt dyrare.

Eftersom de har ett gott samarbete och dialog med Modis samt att de har erfarenheter av att leverera mat i kris och i fält (out meals) vilket kan komma att bli ett krav i framtiden, så tycker Sofia att det känns bra med en leverantör med erfarenhet på området.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Folkhögskolorna har ett samarbetsavtal med kommunerna (tidigare Inköp Gävleborg) som har livsmedelsavtalet som Folkhögskolorna handlar på.

Kommunerna i Gävleborg (tidigare Inköp Gävleborg)

Det är Inköp Gävleborg, som genomfört de tidigare livsmedelsupphandlingarna och de hade ett avtal som gällde för de kommuner som ingick i Inköp Gävleborg plus de tre Folkhögskolorna i länet samt Hälsinglands utbildnings förbund. Livsmedelsavtalen består av flera avtal, tre större som kallas grossistavtal och flera mindre avtal med lokala producenter, där de själva får ange volymen och vart de vill leverera.

2018 köpte varor från grossister för 91 200 000 kr. Den uppskattade volymen för den upphandling som är giltig idag var 120 miljoner kronor, med uppdelningen;

- Norra Hälsingland – ca 43 300 000kr
- Södra Hälsingland – ca 29 500 000kr
- Gästrikland – 18 300 000kr

För grossistavtalen så fanns olika delområden i upphandlingen, där avtal tecknades med en leverantör per delområde. Delområden var:

- Gästrikland – Färskmjölk och mejeri
- Gästrikland – Grossist med kolonial, specerier, konserver, mejeriprodukter, kaffe, kött och djupfryst.
- Hälsingland - Färskmjölk och mejeri
- Norra Hälsingland - Grossist med kolonial, specerier, konserver, mejeriprodukter, kaffe, kött och djupfryst.
- Södra Hälsingland - Grossist med kolonial, specerier, konserver, mejeriprodukter, kaffe, kött och djupfryst.

Martin och Servera Restauranghandel AB - Grossistavtal

Avtalsperiod: 2019-09-01 till 2022-08-31 +1 års möjlig förlängning.

Produkter/varor: kolonial, konserv, mejeri, kaffe, kött och djupfrysta varor.

Beställare: Gävle, Hofors Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker, Söderhamn och Älvkarleby kommun, Hälsinglands utbildnings förbund samt Region Gävleborg – Forsa, Västerbergs och Bollnäs Folkhögskola.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Gefleortens Mejeri Ekonomiska Förening – Grossistavtal

Avtalsperiod: 2019-09-01 till 2022-08-31 +1 års möjlig förlängning.

Produkter/varor: Mjök och mejeriprodukter

Beställare: Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby kommun och Region Gävleborg – Västerbergs Folkhögskola.

Arla Foods - Grossistavtal

Avtalsperiod: 2019-09-01 till 2022-08-31 +1 års möjlig förlängning.

Produkter/varor: Mjök och mejeriprodukter

Beställare: Bollnäs, Gävle, Hofors Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker, Söderhamn och Älvkarleby kommun, Hälsinglands utbildnings förbund samt Region Gävleborg – Forsa, Västerbergs och Bollnäs Folkhögskola.

Avtal med mindre lokala producenter (5980):

Den här upphandlingen var ett urval av enstaka varugrupper och produkter till främst kommunernas storköksverksamhet och Region Gävleborgs Folkhögskolor. Det var möjligt att lämna anbud och få avtal på bara enstaka kommun/er eller del av kommun. Det var anbudsgivaren som angav vad de hade möjlighet att leverera. Tilldelningen skedde främst på positionsnivå. Varje enhet beställer direkt till leverantörerna.

Siljans Chark (10308)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Kött och charkprodukter

Beställare: Bollnäs, Gävle, Hofors, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker, Söderhamn, Älvkarleby kommun och Region Gävleborg – Forsa, Västerbergs och Bollnäs Folkhögskola.

*Nya Gävle Partiaffär AB (10310)*Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning (ägg).
2018-09-15 till 2021-09-14 samt möjlighet till 1 års förlängning (Färska grönsaker och potatis).

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Produkter/varor: Ägg, färska grönsaker och potatis.

Beställare: Gävle, Hofors, Älvkarleby kommun och Region Gävleborg – Forsa, Västerbergs och Bollnäs Folkhögskola.

Siljans Chark AB (10311)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Ekologisk nötfärs.

Beställare: Ljusdal kommun – Slottegymnasiet

Tillmans Charkuteri i Bollnäs AB (10312)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Kött och charkprodukter

Beställare: Bollnäs, Ovanåker, Söderhamn kommun och Region Gävleborg – Forsa, Västerbergs och Bollnäs Folkhögskola.

Kinsta Hönsgård (10313)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Hönsägg

Beställare: Bollnäs, Ljusdal (-Färila, Los och Ramsjö), Söderhamn kommun och Region Gävleborg – Bollnäs Folkhögskola.

Tura Gård (10314)

Avtalsperiod: 2018-09-01 till 2021-08-31 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Ekologisk Broccoli

Beställare: Bollnäs, Hudiksvall, Ljusdal kommun och Region Gävleborg – Bollnäs och Forsa Folkhögskola.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Skövde Grönsakshuset (10315)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Sylt, Gele, Dryckesmjölk och ägg.

Beställare: Bollnäs, Hudiksvall, Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker Söderhamn kommun och Region Gävleborg – Bollnäs och Forsa Folkhögskola.

Hanebo (10316)

Avtalsperiod: 2018-09-01 till 2021-08-31 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: potatis

Beställare: Bollnäs, Hudiksvall, Ljusdal kommun och Region Gävleborg – Bollnäs och Forsa Folkhögskola.

Lottaboden (10317)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Sylt, Gele

Beställare: Ljusdal kommun – enbart Los.

Jon Björs Jord och Skog (10321)

Avtalsperiod: 2018-09-01 till 2021-08-31 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Potatis

Beställare: Ljusdal kommun, enheter i Ljusdal, Järvsö och Färila.

Hälsinge Lokalproducenters ekonomiska förening (10328)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Kött

Beställare: Söderhamns kommun

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Forsa Gårdsmejeri AB (10487)

Avtalsperiod: 2018-03-01 till 2021-02-28 samt möjlighet till 1 års förlängning.

Produkter/varor: Kött

Beställare: Hudiksvall, Nordanstig, Söderhamn kommun samt Region Gävleborg – Forsa Folkhögskola.

Avtal finns även med Reco Meat och Delsbo Chark.

De som höll i och drev de två föregående livsmedelsupphandlingarnas utveckling vara Maria Larsson och Michael Kazmierczak, upphandlare Inköp Gävleborg och Sven-Ulrice Olsson, koordinator offentlig upphandling Matvärden. I den nuvarande upphandlingen har vi kommit en bit på väg då man delat upp upphandlingen i flera mindre delar och det är även möjligt att leverera bara när det är säsong. Man har här satt krav på gårdsbesök.

Utvärdering av nuvarande livsmedelsavtal

Projektet har genomfört intervjuer med de tre Folkhögskolornas personal samt deltagit i ett möte med kostekonomer och avtalscontroller från kommunerna i Gävleborg deltog och där de diskuterade hur livsmedelsavtalen har fungerat.

Generellt så var alla nöjda med livsmedelsavtalen, det var bara Arlas avtal som de inte var helt nöjda med. Att vara med på möten med kostekonomerna och inköpsamborna var lärorikt och det var intressant att se att de samverkar och försöker hjälpa varandra med olika frågor som att samla priser och statistik, titta på grundprislistor och ha koll på hur mycket rabatter de får med mera. De gör också en gemensam koll på vilka avtal som är på gång att gå ut och vilka som de måste börja jobba med.

I dagsläget är det oklart vilken kommun som kommer att ta ansvaret för livsmedelsupphandlingen, men det lutar åt att Söderhamns kommun kommer att ta huvudansvaret.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

LIVSMEDELSAKTÖRER OCH ORGANISATIONER I GÄVLEBORG

Länsstyrelsen Gävleborg

Länsstyrelsen registrerar och kontrollerar livsmedelsproducenter, och arbetar för att den svenska livsmedelsstrategin ska få genomslag i länet.

Länsstyrelsen arbetar systematiskt för att integrera livsmedelsstrategins mål i vår verksamhet. Vi samarbetar också med berörda aktörer för att strategin ska få genomslag i länet.

Länsstyrelsen har tagit ledartröjan för arbetet med den regionala handlingsplanen och har arbetats fram under 2018 och 2019 tillsammans med Lantbrukarnas riksförbund (LRF) Gävleborg, Länsstyrelsen Gävleborg och Region Gävleborg. Nyckelorden i arbetet har varit samverkan, delaktighet och kreativa processer. Från Nordanstig i norr till Hedesunda i söder har öppna dialogmöten anordnats. Aktörer från hela livsmedelskedjan har deltagit – det vill säga jordbruksföretag, förädlingsföretag, rådgivningsorganisationer, offentlig sektor, finansiärer, branschorganisationer och inte minst lokala och regionala politiker.

Kontaktpersoner

- Berit Löfgren
Enhetschef
Enheten för landsbygd och tillväxt Länsstyrelsen Gävleborg
berit.lofgren@lansstyrelsen.se
010-225 14 36
- Nanna Jan-Ers
Projektledare
Enheten för landsbygd och tillväxt
Länsstyrelsen Gävleborg
nanna.jan-ers@lansstyrelsen.se
010-225 12 19
- Anna Backlin
Utvecklingsstrateg
Infrastruktur och samhällsplanering
Region Gävleborg
anna.backlin@regiongavleborg.se
026-65 02 09
- Nina Nurmesniemi
Företagsutvecklare LRF Dalarna & LRF Gävleborg
Lantbrukarnas Riksförbund
nina.nurmesniemi@lrf.se
010-184 40 00

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

LRF Gävleborg är en intresseorganisation för de gröna näringarna i länet och har drygt 5300 medlemmar och knappt 30 lokalavdelningar med egna styrelser spridda över hela länet. I varje kommun finns också en LRF- grupp som jobbar mot kommunen med remisser översiktsplaner och politisk påverkan. Representanter till kommungruppen väljs av lokalavdelningarna på årsmötet, där också lokalavdelningens styrelse utses. De har ett gemensamt regionkontor med LRF Dalarna, i Sandviken där arbetar tjänstemän på olika sätt med företagsutveckling, medlemsfrågor, service till lokalavdelningarna och marknadsföring av råvaror från svenskt lantbruk. LRF Gävleborg arbetar med att stödja och underlätta för de gröna näringarna i länet. Det görs genom projekt, möten, utbildningar med mera.

LRF Gävleborg sitter med i livsmedelsstrategigruppen och har en aktiv roll i genomförandet av handlingsplanen.

Region Gävleborg

Region Gävleborg är en aktör som finns med i livsmedelstrategigruppen och tagit fram handlingsplanen. Anna Backlin, utvecklingsstrateg
Infrastruktur och samhällsplanering är ansvarig för Region Gävleborgs arbete.

Region Gävleborg – Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv

Region Gävleborg driver projektet ”Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv” och finansieras av Tillväxtverket. Projektet arbetar med olika skarpa piloter inom upphandling, där livsmedelsupphandlingen är en pilot.

Det övergripande målet är att skapa tillväxt för SME företag i regionen genom ett förändrat arbetssätt inom offentlig upphandling, som också leder till ökad effekt och utfall av offentliga upphandlingar ur ett hållbarhetsperspektiv. Projektmålet är att generera en ny dimension av hållbarhet inom den offentliga upphandlingsprocessen, där mjuka värden är en naturlig värdeomätare på en bra affär för alla iblandade och som leder till regional tillväxt på kort och lång sikt. Förändrat strukturen och implementerat ett nytt arbetssätt för offentlig upphandling i regionen och starta processen i flera av länets kommuner.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Delmål 1. Fler offentliga upphandlingar har genomförts på ett sådant sätt så att fler micro- och SME företag kan delta.

Delmål 2. Ökad samverkan mellan offentlig sektor och privat sektor samt skapa en testarena för företag.

Delmål 3. Nya mätvariabler för mjuka värden i offentlig upphandling.

Delmål 4. Modell för samhälls/hälsoekonomiska parametrar

Delmål 5. Inhämtning av kunskap och spridning av resultat.

Delmål 6. Ökad kunskap om struktur

Gävleborgs handlingsplan, mål 7 har rubriken "Offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster ska styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Det är det mål som inköpsorganisationen och projektet "Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv" vid Region Gävleborg tar till sig och kommer att arbeta vidare med. De inkluderar att möjliggöra för länets livsmedelsföretag att delta i offentlig upphandling och kunna leverera till den offentliga marknaden. Stärka upphandlande enheters kompetens om offentlig upphandling av livsmedel och måltids tjänster stärks, särskilt gällande miljö, klimat, social hållbarhet och djurskydd. Att ställa krav i upphandlingen som leder till att andelen svenska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet samt att andelen certifierade ekologiska livsmedel i den offentliga livsmedelskonsumtionen ökar till minst 60% av inköpsvärdet. Följa upp i vilken utsträckning kravställningarna i den offentliga upphandlingen uppfylls.

Arbetsplan för livsmedelspiloten

Implementering av ett annat arbetssätt i den kommande livsmedelsupphandlingen, som bygger på samverkan med olika tvärkunskapliga kompetenser. Genom samverkan med andra aktörer både inom och utanför livsmedelsbranschen kan nya sätt att göra upphandlingar hittas. Ett första möte hölls den 21 augusti 2020, för att alla aktörer som har livsmedels på sin agenda skall få samma plattform att stå på, veta vad alla gör och våra olika roller i arbetet med handlingsplanen. Aktörerna som arbetar inom livsmedelsbranschen i Gävleborg skulle behöva rita livsmedelskartan tillsammans och öka samverkan för att komma så långt som möjligt i vårt arbete framåt.

Intervjuer, studiebesök och möten:

- Intervjuer med nuvarande livsmedels leverantörer, utvärdering av vad som varit bra och mindre bra med nuvarande livsmedelsavtal. Hur ser man på nästa livsmedelsavtal, vad är viktigt affärsmässigt för dem? Formerna, hinder etc.
- Kontakt med Nacka kommun som har mycket erfarenhet av att använda DIS samt med Södertälje kommun som har ökat sin andel ekologiska livsmedel

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

genom att införa mer vegetarisk mat i sina offentliga måltider. Ta reda på vilka fler goda exempel som finns i andra kommuner.

- Forskning – ta reda på vad som finns gjort på området.
- Delta i konferenser och seminarier.

Nästa steg är att internt göra en plan för arbetet framåt ett möte är inplanerat den 24 november.

Matvärden

Föreningen MatVärden arbetar för att livsmedelsproduktionen i vår region ska öka i både volym och kvalitet. MatVärden driver just nu ett projekt "Hållbar mat för framtiden", som finansieras av Region Gävleborg och Tillväxtverket och pågår under perioden 2018-2021.

Projektet syftar till att öka tillväxten och hållbarheten hos livsmedelsföretag och därmed öka självförsörjningsgraden i Regionen och minska sårbarheten. Målet är att skapa förutsättningar för en hållbar ökad livsmedelsproduktion av livsmedel, genom innovativa idéer och produkter i hela värdekedjan samt att öka självförsörjningsgraden och minska sårbarheten i Gävleborg.

Projektet är uppdelat i 6 olika målområden:

- Målområde 1: Extern information och Resultatspridning
- Målområde 2: Produktutveckling med fokus på svinn och skogsråvara
- Målområde 3: Offentlig upphandling – Matiga affärer
- Målområde 4: Privata sektorn – Matiga affärer
- Målområde 5: Bättre förutsättningar genom kompetenshöjande insatser
- Målområde 6: Utvärdering och lärande inkl. avslutsarbete

Målområdena 3 och 5 har en direkt relation till att offentlig upphandling skall lyckas nå de regionala målen i handlingsplanen. I mål 3 skall man arbeta för att ytterligare öka antalet lokala livsmedelsföretag i kommande offentliga upphandling. I mål 5 arbetar man för att öka kunskap och kompetens hos såväl företag, politiker och tjänstemän som bidrar till att skapa bättre förutsättningar för lokala livsmedelsföretag i regionen, vilket också kan gynna den offentliga upphandlingen av livsmedel.

För mer information se: <https://matvarden.se/>

Kommunerna i Gävleborg

Kommunerna i Gävleborg är beställare av livsmedel för den offentliga måltiden, där kostekonomerna och upphandlarna ha en centralroll i den offentliga upphandlingsprocessen.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Tidigare fanns Inköp Gävleborg som var ett kommunalförbund som upphandlade åt 10 kommuner (Gävle, Hudiksvall, Söderhamn, Bollnäs, Ovanåker, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Hofors samt Älvkarleby. Kommunalförbundet löstes upp under 2020 och nu har varje kommun egen upphandlingskompetens. I Hälsingland har sex kommuner gått ihop och genom ett projekt bygga upp en samverkan inom upphandling/inköpsprocesser som komplement till det som kommunerna själva bygger upp.

Inköpsamordnarna i kommunerna (4 grupper att samverka med), nya modeller i upphandlingen:

- Inköpssamverkan mitt - De 6 hälsingekommunernas inköpsorganisation, ev. kommer Älvkarleby att gå med.
- Sandviken och Ockelbo kommun samverkar
- Gävle kommun
- Region Gävleborg (Folkhögskolorna) Ev. Fullmakt, Samverkansavtal med Hälsingskommunernas inköpsorganisation.

Projektet har varit i kontakt med samtliga kommuner genom deltagande i inköpssamordnarmöten för hälsingekommunerna och i möten med kostekonomerna tillsammans med inköpssamordnarna. I dessa möten har de flesta av kommunerna i Gävleborg varit representerade, då livsmedelsupphandlingen är en av de största och mest komplexa upphandlingen som kommunerna gör. Det är tydligt att det finns en oro för hur upphandlingen skall genomföras och att det ännu inte finns den kompetens som krävs i gruppen.

Projektet har genomfört en utvärdering av hur Folkhögskolorna tycker att avtalen har fungerat under denna avtalsperiod. Utvärdering genomfördes genom telefonintervjuer med nyckelpersoner under våren 2020. Generellt så är alla nöjda med de leverantörer som de haft, det har bara varit Arla som har strulat med leveranser och beställningar. Detta förstärks av att kostekonomerna säger sig uppleva samma sak, vilket framgick under de möten som projektet deltagit i.

NYA SÄTT ATT UPPHANDLA LIVSMEDEL, FINNS DOM?

Dynamiska inköpssystem (DIS)

Kan Dynamiska inköpssystem vara en metod för livsmedelsupphandlingen i kommunerna?

Kort om Dynamiskt inköpssystem, informationen hämtad från upphandlingsmyndighetens hemsida, 20200303.

Dynamiskt inköpssystem är en helt elektronisk metod för inköp som är öppen för nya leverantörer under hela giltighetstiden och antalet leverantörer får inte begränsas.

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Metoden ökar chansen att få in nya produkter och lösningar, liknar en vanlig upphandling men är en snabbare process. I processen skall man använda sig av bestämmelserna om selektivt förförande i LOU och LUF. Det är en tidsbestämd giltighetstid, men den är inte begränsad (upphandlande myndighet sätter tiden).

All kommunikation skall ske elektronisk, muntlig kommunikation får inte användas. Det skall finnas ett kvalificeringssystem och krav kan sättas i upphandlingsdokumentet.

Det finns många fördelar med metoden, man får ett brett urval, en konkurrens vid varje avrop, får det senaste på marknaden, ökar möjligheten för små lokala företag att vara med, kostar ej nåt för leverantörerna att vara med, går att ställa funktionskrav i systemet.

Det är tillåtet att flera upphandlande organisationer att tillsammans inrätta ett DIS för att täcka ett gemensamt behov, så kallad samordnad upphandling. Men inga nya organisationer få ansluta sig efter hand. Skall framgå tydligt från början vilka som ingår, ungefärliga volymer etc.

DIS har en tvåstegs process:

1. Systemet etableras och alla leverantörer får ansöka
2. Tilldelning av kontrakt inom systemet

Vid varje tilldelning ska myndigheten bjuda in alla godkända leverantörer som deltagare i systemet att lämna anbud på det kontrakt som skall tilldelas. DIS får delas in i kategorier av varor, tjänster eller byggtreprenader utan hänsyn till volym eller geografiskt område som kontraktet avser.

DIS i livsmedelsupphandling

Genom LRF så fick projektet mer kunskap om DIS, genom att delta i ett seminarium den 14 maj 2020 "Dynamiska livsmedelsupphandling – ett exempel från England" via webbföreläsning av Jens Viking, Måltidsresurs.

Det var ett pilotprojekt som genomfördes på 60 kommunala skolrestauranger i Bath och North East Somerset. Pilotprojektet genomfördes med företaget Fresh Range som har ett digitalt system som kunde hantera all data. De ville skapa en optimal marknadsmodell, där samverkan mellan kund, producenter och medarbetare skall samverka på ett transparent sätt. Producenten lägger in vilken produkt, dag och tid för leverans och priset kan gälla olika lång tid beroende på varugrupp. Köken kunde välja sina varor från godkända leverantörer, de behövde inte alltid välja de billigaste utan kunde utgå från andra värden såsom hållbarhet. Allt bygger på optimerade rutter som kan ske på olika sätt, men ledtiden från order till leverans ska vara så kort som möjligt.

Fördelar

Dokumentnamn:

Dokument ID:

Giltigt t.o.m.:

Revisionsnr:

Att många leverantörer kan vara med och även hoppa på avtalet under tiden, I England har man fått en positiv utveckling med fler leverantörer och lägre priser kortare leveransrutter, färskare livsmedel, kan generera ökad tillväxt för mindre producenter.

Nackdelar

Tar mer tid i administration, leverantörerna vet inte om de får sälja något alls, en osäkerhet för dom, om det blir lägsta pris kan inte de små konkurrera. Ett problem kan bli att flera system måste fungera tillsammans, det finns en logistik problematik om det blir många små leverantörer. Kräver ett samarbete som måste fungera för att systemet skall fungera. Många småleverantörer är inte van att använda digitala system, vilket gör att startsträckan kan bli lång.

Ramavtal finns redan som system och nyttan är inte i verkligheten så stor då man oftast väljer en som man känner sig bekväm med och det hjälper inte konkurrensen och vissa av företagen är med får inte en enda affär. Kan det bli lika med DIS? Men i DIS kan man inte vara så snabbfotad då en konkurrensutsättning genomförs vid varje beställning.

DIS som metod i livsmedelsupphandling diskuterades med projektets jurist med Björn Bergström via ett telefonmöte. Det som framkom var att det är möjligt att göra men, det kan bli ett problem med att alla leverantörer stora som små får förfrågan på kontrakt, vilket kan resultera i att de stora företagen/grossisten får alla kontrakt om man endast går efter pris? En annan nackdel är att det saknas garanti på kontrakt och på avtal, så man vet inte om man kommer att få några affärer alls. I Sverige kanske vi inte kan göra som i England på grund av att vi har många överprövningar och hårdare juridik, även fast det inte skall vara så.

Anette Jonsäll, Projektledare

Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv